

Ebeveynlerin Dental Tedavide Genel Anestezi Öncesi Anksiyete Durumu ve Genel Anestezi Hakkında Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi*

Measuring Parental Anxiety Before General Anesthesia in Dental Treatment and Their Knowledge about General Anesthesia

Ayşe Özcan Küçükⁱ, Ebru Delikanⁱⁱ, Hüsniye Gümüşⁱⁱⁱ

ⁱ Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi AD, <https://orcid.org/0000-0002-8289-8066>

ⁱⁱ Dr. Öğr. Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Çocuk Diş Hekimliği AD, <https://orcid.org/0000-0003-1624-3392>

ⁱⁱⁱ Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Çocuk Diş Hekimliği AD, <https://orcid.org/0000-0003-4064-337X>

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, genel anestezi altında dental tedavileri yapılacak çocukların ebeveynlerinin genel anestezi ile ilgili bilgi düzeylerini ve preoperatif anksiyete düzeylerini değerlendirmektir.

Yöntem: Çalışmaya Erciyes Üniversitesi'ne dental tedaviler için başvuran ve genel anestezi endikasyonu koyulan çocuk hastaların ebeveynlerini dâhil edilmiştir. Çocukları ameliyathaneye alındıktan hemen sonra ebeveynlerin bilgi düzeyleri modifiye Standart Anestezi Öğrenme Testi (SALT) ile anksiyete düzeyleri modifiye Vizüel Analog Skala (VAS) ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Anketi 148 kadın (%63), 87 erkek (%37) olmak üzere toplam 235 ebeveyn tamamladı. Katılımcılar en fazla 31-40 yaş aralığında idi (%54,9). Eğitim durumlarına göre ebeveynlerin çoğunluğunu lise mezunları oluşturuyordu (%39,1). Ebeveynlerin %64,3'ünün daha önceden anestezi deneyimi vardı. Ebeveynlerinin anksiyete skorları ile genel anestezi deneyimi, eğitim düzeyi, çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0,05$). Kadınların anksiyete düzeyi erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksekti ($p<0,05$). 50 yaş üzeri ebeveynlerin anksiyete düzeyi gençlere göre anlamlı olarak daha düşüktü ($p<0,05$). Ebeveynlerin %56,6'sı genel anestezinin nasıl başlatıldığını ve %55,7'si genel anestezi öncesi damar yolunun neden açıldığını bilmekteydi. Ayrıca katılımcıların sadece %35,7'si anestezi uzmanının doktor olduğunun farkındaydı.

Sonuç: Bu çalışma ebeveynlerin pediatrik dental tedavilerde sıkça uygulanan genel anestezi uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yeterli olmadığını ve değişen düzeylerde preoperatif anksiyeteye sahip olduklarını göstermiştir. Bu nedenle sağlık çalışanları ameliyat öncesi ebeveynlerin korku ve endişelerini gidermek için daha fazla bilgilendirme yapmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn anksiyetesi, Genel anestezi, Anket, Bilgi, Pediatrik dental tedavi

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to evaluate the knowledge and preoperative anxiety of the parents toward dental treatments under general anesthesia (GA).

Materials and Methods: Parents of children who referred to Erciyes University for dental treatments under GA were included in the study. Immediately after children entered the operation room, the knowledge of the parents were evaluated with the modified Standard Anesthesia Learning Test and their anxiety levels with the Visual Analogue Scale.

Results: A total of 235 parents, 148 female (63%) and 87 male (37%), completed the questionnaire. Participants are mostly between the ages of 31-40 (54.9%). The majority of the parents were high school graduates (39.1%). 64.3% of the parents had previous anesthesia experience. No significant difference was found between the anxiety scores of the parents and the experience of GA, education level, and the number of children ($p>0.05$). Anxiety of female was significantly higher than male ($p<0.05$). The anxiety of the parents over the age of 50 was significantly lower than the young parents ($p<0.05$). 56.6% of the parents knew how GA was initiated and 55.7% knew why an intravenous line was started before GA. Additionally, only 35.7% of the participants were aware that the anesthesiologist was a doctor.

Conclusion: This study showed that the parents had insufficient knowledge about GA, which is frequently used in pediatric dental treatments, and they have varying levels of preoperative anxiety. Therefore, healthcare professionals should provide more information before surgery to alleviate parents' fear and anxiety.

Keywords: Parental anxiety, General anesthesia, Questionnaire, Knowledge, Pediatric dental treatment

*Lokman Hekim Dergisi, 2021; 11 (2): 391-399

DOI: 10.31020/mutfd.912278

e-ISSN: 1309-8004, ISSN 1309-761X

Geliş Tarihi – Received: 09 Nisan 2021; Kabul Tarihi - Accepted: 03 Mayıs 2021

İletişim - Correspondence Author: Ayşe Özcan Küçük <ayseozcan89@hotmail.com>

Etik Kurul Onayı: Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (2018/47)

Giriş

Günümüzde dental işlemler için gerçekleştirilen genel anestezi uygulamaları giderek yaygınlaşmaktadır. İletişim kurulamayan, uyumsuz, aşırı korkan ve aşırı kaygılı, fiziksel, duygusal, mental ya da medikal engeli bulunan, kraniyofasial anomali ve girişimsel cerrahi işlemler gerektiren ve sedasyon veya genel anestezi sayesinde medikal ve fiziksel riskin azaltılabileceği çocuk hastalar için dental problemlerin tedavisinde sıklıkla genel anesteziye ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁻³

Dental rehabilitasyon için gerçekleştirilen genel anestezi uygulamaları uzun süreli işlemlerin güvenle uygulanabilmesine ve tek seansta tüm diş tedavilerinin yapılabilmesine olanak tanıyarak çocuklarda yaşam kalitesini oldukça yükseltmektedir.⁴ Ancak genel anestezi uygulamaları çeşitli solunum, dolaşım ve alerji gibi yaşamı tehdit edici komplikasyonlar nedeniyle mortalite riski taşımaktadır. Ayrıca operasyon sonrası ağrı, bulantı, kusma, uyku hali veya halsizlik gibi şikâyetlere de neden olabilmektedir.^{3,5-7} Bütün bu dezavantajları nedeni ile genel anestezi hastalarda ve ebeveynlerde merak ve anksiyeteye neden olabilmektedir.⁸ Bu anksiyete, ebeveynlerin çocuklarının genel anestezi altında tedavi prosedürlerine devam edip etmeme kararlarını ve tedavi seçeneklerini etkileyebilmektedir.⁹

Ebeveynlerin genel anestezi ile ilgili kaygılarının giderilmesinde uygulanacak işlemler hakkında yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olması oldukça önemlidir. Yetersiz bilgi dışında ebeveynlerin genel anestezi ile ilgili tutum ve anksiyeteleri cinsiyet, eğitim, önyargılı kavramlar, medya ve daha önce genel anesteziye maruz kalma gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler ile ilgili bilgiler, hekimlerin ebeveynlerin endişelerini anlamasına yardımcı olabilir ve böylece hekimler, ebeveynleri genel anestezi ile ilgili riskler ve faydalar konusunda daha etkili bir şekilde bilgilendirebilir.⁹ Bu sayede ebeveynlerin ve çocukların kaygı düzeyleri azaltılabilir.¹⁰

Genel anestezi uygulamaları ile ilgili bilgi düzeyini değerlendiren çalışmalar ağırlıklı olarak ameliyat öncesi hastalara uygulanan anket sonuçlarına dayanan çalışmalardır.¹¹⁻¹³ Çok az sayıda çalışma pediatrik dental tedavilerde genel anestezi uygulamaları ile ilgili ebeveyn bilgi düzeyini değerlendirmektedir.¹⁴ Ancak bildiğimiz kadarıyla Türkiye’de bu konuda yapılmış bir çalışma yoktur. Bu çalışmanın amacı genel anestezi altında dental tedavileri yapılacak çocukların ebeveynlerinin genel anestezi ile ilgili bilgi düzeylerini değerlendirmek ve preoperatif anksiyetelerinin şiddetini Vizüel Analog Skala (VAS) kullanarak ölçmektir.

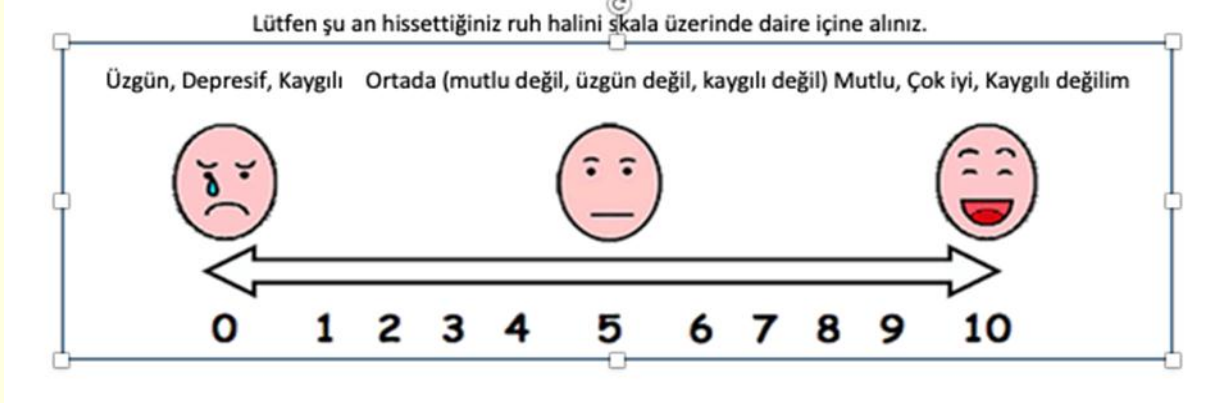
Gereç ve Yöntem

Bu çalışma Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’nun 2018/47 sayılı etik onayı alınarak yapılmıştır. Anket uygulamaları Erciyes Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi’nde 01 Mart – 1 Ağustos 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yapılmıştır ve genel anestezi altında dental tedavileri yapılacak çocuk hastaların ebeveynlerine anket hakkında bilgilendirildikten sonra anket formu verilmiş ve doldurmaları sağlanmıştır.

Bu çalışmaya 18 yaşından büyük, araştırmaya katılmayı kabul eden ve Erciyes Üniversitesi’ne dental tedaviler için başvuran ve genel anestezi endikasyonu koyulan çocuk hastaların ebeveynleri dâhil edilmiştir. Anketi tamamlamayan, çalışmaya katılmayı kabul etmeyen ve okuma-yazma bilmeyen ebeveynler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Standart Anestezi Öğrenme Testi (SALT) modifiye edilip, sadece genel anestezi bilgi seviyesini sorgulayan bir anket formu ile ebeveynlerin bilgi seviyeleri tespit edilmiştir.¹⁵ Üç bölümden oluşan bu modifiye anketin birinci bölümünde cinsiyet, yaş, çocuk sayısı, eğitim durumları, önceki anestezi deneyimi ve anestezi alacak çocuğun yaşı ve cinsiyeti sorgulanarak elde edilen kişisel bilgiler, ikinci bölümde genel anestezi ile ilgili çoktan seçmeli sorular ve üçüncü bölümde ise doğru ve yanlış seçeneklerinden oluşan sorular yer

almaktaydı. İkinci ve üçüncü bölümde ebeveynlerin genel anestezi hakkındaki bilgileri sorgulanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin anksiyete düzeyi, çocukları ameliyathaneye alındıktan hemen sonra modifiye VAS kullanılarak değerlendirilmiştir.^{16,17} VAS, ağrı, anksiyete, mide bulantısı, yorgunluk, nefes darlığı ve açlık gibi fenomenleri ölçmek için hem tanımlayıcı hem de deneysel çalışmalarda kullanılmıştır.¹⁷ Çalışmada kullanılan modifiye VAS skalasında skor arttıkça anksiyete düzeyi azalmaktadır (**Şekil 1**).

Şekil 1. Modifiye Vizüel Analog Skala (VAS)

Verilerin istatistiksel analizinde grupların değerleri için deskriptif ve sıklık testleri uygulanmıştır. Normal dağılım göstermeyen parametreler için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. İkili karşılaştırılan parametreler arasındaki ilişkiyi incelemek için Mann Whitney U testi ve çoklu karşılaştırılan parametreler arasındaki ilişkiyi incelemek için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Tüm verilerde istatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Genel anestezi altında dental tedavileri yapılan 242 çocuğun ebeveyni çalışmaya dâhil edildi ancak çalışmaya katılan 7 çocuğun ebeveyni anket formunu eksik doldurdıkları için çalışma dışı bırakıldı. Anketi 148 kadın (%63,0), 87 erkek (%37,0) olmak üzere toplam 235 ebeveyn tamamladı. Anketi cevaplayan ebeveynlerin 147'si (%62,6) anne, 86'sı (%36,6) baba ve 2'si (%0,9) diğer ebeveynlerden oluşmaktaydı. Katılımcılar en fazla 31-40 yaş aralığında idi (%54,9). Eğitim durumlarına göre anketi cevaplayan ebeveynlerin %39,1'ini lise mezunları oluşturuyordu ($n=92$), geri kalanını sırasıyla, üniversite (%28,5, $n=67$), ortaokul (%16,6, $n=39$) ve ilkokul mezunları (%15,7, $n=37$) oluşturmaktaydı. Çocukların yaş ortalaması $5,2 \pm 2,3$ yıl idi ve 99'u (%42,1) kadın ve 136'sı (%57,9) erkekti. Ebeveynlerin %64,3'ünün daha önceden anestezi deneyimi vardı. Katılımcıların demografik özellikleri ve önceki anestezi deneyimleri **Tablo 1**'de verilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ve daha önceki genel anestezi deneyimleri

		n:235	%
Anketi cevaplayan ebeveyn	Anne	147	62,6
	Baba	86	36,6
	Diđer	2	0,8
Ebeveyn cinsiyet	Kadın	148	63,0
	Erkek	87	37,0
Ebeveyn yaş aralığı	20-30	67	28,5
	31-40	129	54,9
	41-50	36	15,3
	50>	3	1,3
Çocuk sayısı	1	44	18,7
	2	111	47,2
	3	66	28,1
	4 ve üzeri	14	6,0

Anketi cevaplayan ebeveynin eğitimi	İlkokul	37	15,7
	Ortaokul	39	16,6
	Lise	92	39,1
	Üniversite	67	28,6
Eşinin eğitimi	İlkokul	46	19,6
	Ortaokul	46	19,6
	Lise	77	32,8
	Üniversite	66	28,0
Genel anestezi deneyimi	Evet	151	64,3
	Hayır	84	35,7
Çocuğun cinsiyeti	Kadın	99	42,1
	Erkek	136	57,9

Ebeveynlerin genel anestezi bilgisi ile ilgili tüm bulgular Tablo 2’de özetlenmiştir. Ebeveynlerin %80,4’ü çocuğun genel anestezisi öncesinde yemek yediğinde ameliyatın ertelendiğini, %56,6’sı genel anestezinin çocuklarda maske yardımı ile çocuğa gaz solutularak başlatıldığını ve %55,7’si ise genel anestezi öncesi damar yolunun sıvı girişi yapılmasına olanak sağlamak için açıldığını belirtti. Katılımcıların %48,5’i anestezi uzmanının anestezi alanında eğitim almış teknisyen olduğunu bildirirken sadece %35,7’si anestezi uzmanının doktor olduğunu ifade etti (**Tablo 2**).

Tablo 2. Ebeveynlerin genel anestezi hakkındaki bilgisi

		n:235	%
Doktorlar genel anestezi altında dış tedavi yapılacak çocuklardan nasıl davranmalarını beklerler?	Ameliyat olmaktan kaçmalarını	14	5,9
	Aileleri ile ameliyat ve genel anestezi hakkında konuşmalarını	163	69,4
	Ameliyat öncesi bir şeyler yemelerini	22	9,4
	Korksalar da korkmamış gibi davranmalarını	31	13,2
Çocuğunuz genel anestezi öncesi bir şeyler yerse:	Bilmiyorum	5	2,1
	Ameliyattan önce dişlerini fırçalaması gerekir	23	9,8
	Ameliyat sonrası kendini daha iyi hisseder	17	7,2
	Ameliyatın ertelenmesi gerekir	192	81,7
Genel anestezi öncesi çocukların genellikle korkmasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?	Sadece meyve veya sebze yiyebilir.	3	1,3
	Bilmiyorum	0	0,0
	Doktorunu göremediği için	5	2,2
	Zarar göreceğini düşündüğü için	189	80,4
Bir çocukta genel anestezi nasıl başlatılır?	Ebeveynleri ile birlikte olduğu için	8	3,4
	Yukarıdakilerin hepsi doğru	33	14,0
	Bilmiyorum	0	0,0
	Çocuğun nefesini tutması ile başlatılır	8	3,4
Genel anestezi öncesi damar yolu (damar içi, intravenöz) neden açılır?	Çocuğun kan vermesi ile başlatılır	42	17,9
	Maske yardımı ile çocuğa gaz solutulması ile başlatılır	133	56,6
	Bir bardak ilaç içeren Coca-Cola ile başlatılır	43	18,3
	Bilmiyorum	9	3,8
Genel anesteziden önce çocuklar nasıl daha sakin hale getirilebilir?	Enfeksiyonu önlemek için	6	2,6
	Doktorun hastaya sıvı girişi yapmasına olanak sağlamak için	131	55,7
	Hastaya oksijen vermek için	7	3,0
	Anestezinin etkilerini izlemek için	91	38,7
Anestezi uzmanı kimdir?	Bilmiyorum	0	0,0
	Hafif sakinleştirici ilaç verilerek	128	54,5
	Doktorun ameliyatta yapılacak çok zor işlemleri açıkça anlatması ile	83	35,3
	Kahvaltı verilerek	5	2,1
Hangi hastaların ameliyat sırasında bilinci yoktur?	A ve C şıkları doğru	19	8,1
	Bilmiyorum	0	0,0
	Anestezi alanında eğitim almış hemşire	32	13,6
	Doktor	84	35,7
Hangi hastaların ameliyat sırasında bilinci yoktur?	Doktor Yardımcısı	3	1,3
	Anestezi alanında eğitim almış teknisyen	114	48,5
	Bilmiyorum	2	0,9
	Lokal anestezi uygulanan hastalar	8	3,4
Hangi hastaların ameliyat sırasında bilinci yoktur?	Genel anestezi uygulanan hastalar	165	70,2
	Ameliyat öncesi ilaç verilmeyen hastalar	12	5,1
	A ve B şıkları doğru	49	20,9

	Bilmiyorum	1	0,4
Genel anestezi hakkında doğru şikâi işaretleyiniz?	Sadece genel cerrah tarafından uygulanabilir	73	31,0
	Vücudun sadece belirli bir alanında uyuşukluk sağlar	20	8,5
	Çocuğun yapılan işlemleri hatırlamamasını sağlar	105	44,7
	Genellikle çok risklidir	35	14,9
	Bilmiyorum	2	0,9
Cerrahi hastalarda genel anestezi neden gereklidir?	Ameliyathanede doktor-hemşire arasındaki konuşmaları duymamaları için	7	3,0
	Hastanın ameliyat boyunca ağrı hissetmemesi için.	125	53,2
	Cerrahi işlemler sırasında hastada oluşacak stresi engellemek için.	17	7,2
	B ve C şıkları doğrudur.	84	35,7
	Bilmiyorum	2	0,9
Genel anestezi sırasında çocuğun ameliyatı görememesi için çocuğun göz kapakları bantla kapatılmalıdır.	Doğru	53	22,6
	Yanlış	182	77,4
Ameliyat öncesinde anesteziyi bir çocuğa açıklamak gereklidir ve bu “uykun gelecek ve uyuyacaksınız” şeklinde yapılabilir.	Doğru	201	85,5
	Yanlış	34	14,5

Çalışmada ebeveynlerin anksiyetesi için VAS skorları çocukları ameliyathaneye alındıktan hemen sonra kaydedildi. Daha önce genel anestezi alan ve almayan çocukların ebeveynlerinin anksiyete skorları arasında anlamlı fark bulunamadı ($p=0,245$). Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile kaygı skorları arasında anlamlı bir fark yoktu ($p=0,769$). Çocuk sayısı ile ebeveynlerin anksiyete skorları karşılaştırıldığında da anlamlı bir farklılık bulunamadı ($p=0,242$). Ebeveynlerin cinsiyeti ile VAS skorları karşılaştırıldığında kadınların skorlarının erkeklere göre daha düşük olduğu, dolayısıyla kadınların anksiyete düzeyinin erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p=0,004$). Ebeveynlerin yaş aralığı ile VAS anksiyete düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptandı ($p<0,001$). Yaş arttıkça VAS skorlarının arttığı ve anksiyete düzeyinin azaldığı belirlendi (**Tablo 3-7**).

Tablo 3. Ebeveyn cinsiyeti ile kaygı durumunun (VAS) karşılaştırılması

	Kadın n: 148	Erkek n: 87	Toplam n: 235	P
VAS (0-10) (Ort±SS)	4,64±2,47	5,62±2,67	5,01±2,59	0,004

* $p<0,05$, Ort±SS: Ortalama±Standart sapma

Tablo 4. Genel anestezi deneyimi ile kaygı durumunun (VAS) karşılaştırılması

	Var n: 151	Yok n: 84	Toplam n: 235	P
VAS (0-10) (Ort±SS)	5,17±2,54	4,71±2,64	5,01±2,59	0,245

* $p<0,05$, Ort±SS: Ortalama±Standart sapma

Tablo 5. Ebeveyn yaş aralığı ile kaygı durumunun (VAS) karşılaştırılması

	20-30 yaş n:67	31-40 yaş n:129	41-50 yaş n:36	50 yaş ve üzeri n:3	P
VAS (0-10) (Ort±SS)	4,55±2,67	4,93±2,53	5,86±2,25	8,00±3,46	0,000

* $p<0,05$, Ort±SS: Ortalama±Standart sapma

Tablo 6. Ebeveyn eğitim düzeyi ile kaygı durumunun (VAS) karşılaştırılması

	İlkokul n:37	Ortaokul n:39	Lise n:92	Üniversite n:67	P
VAS (0-10) (Ort±SS)	4,78±2,63	5,00±2,20	5,06±2,42	5,05±2,99	0,769

* $p<0,05$, Ort±SS: Ortalama±Standart sapma

Tablo 7. Çocuk sayısı ile kaygı durumunun (VAS) karşılaştırılması

	1 Çocuk n:44	2 Çocuk n:111	3 Çocuk n:66	4 ve fazla n:14	P
VAS (0-10) (Ort±SS)	4,22±2,68	5,15±2,44	5,22±2,68	5,28±2,70	0,242

*p<0,05, Ort±SS: Ortalama±Standart sapma

Tartışma

Tıp alanında uzun yıllardır kullanılıyor olmasına rağmen genel anestezi dış hekimliğinde son yıllarda sık başvuru olan bir yöntem olmuştur. Ancak genel anestezi prosedürü, hastaneye yatış, donanımlı bir ortam ve ekipman, farmakolojik ajanlar ve eğitilmiş bir genel anestezi ekibi gerektirmektedir.³ Çocuklardaki genel anestezi altında gerçekleştirilecek planlı veya acil bir cerrahi operasyon ve hastaneye yatış, sadece çocuk için değil tüm aile için oldukça stresli bir işlemdir ve ebeveynlerinin çoğu bu işlemlerde, artan düzeyde kaygı yaşamaktadır.¹⁵ Hastaneye yatış ve cerrahi işlemin yanı sıra, ameliyatın hasta için taşıdığı anlam, ameliyat öncesi, sırası ve sonrasında yaşanabilecek durumlara yönelik bilgi yetersizliği, olası olumsuz sonuçlar, ameliyat sonrası ağrı ve çeşitli tıbbi uygulamalar anksiyeteye neden olabilmektedir.¹⁸

Artmış ebeveyn kaygısı, çocukların tıbbi prosedürlerle başa çıkmasını etkileyebilmektedir.¹⁵ Ebeveynlerin korkularını önlemek ve kaygılarının gidermek için en iyi yol bilgilendirme dir. Dolayısıyla hastaların ve ebeveynlerin genel anestezi uygulamaları hakkındaki bilgi düzeylerinin artırılması, ameliyat anksiyetesinin giderilmesi ve ameliyat sonrası bakım ve niteliğinin artırılması açısından oldukça önemlidir.¹⁹ Literatürde de ameliyat öncesi eğitim gereksinimi fazla olan hastaların anksiyete düzeyinin fazla olduğu ve sağlık sorunlarıyla ilgili hastaların yeterli ve kapsamlı bilgilendirilmesinin hasta-hekim arasındaki uyumu artırarak komplikasyonları azalttığı gösterilmiştir.²⁰ Daha önce yapılan çalışmalarda genellikle acil, günübirlik ya da planlı ameliyat geçirecek hastaların, ebeveynlerin ve genel halkın anestezi uygulamaları ile ilgili bilgi düzeyi ve anksiyetesi araştırılmıştır. Genel anestezi altında dental tedavi görecektir çocukların ebeveynlerinin anksiyetelerini ve bilgi düzeyini değerlendiren çalışmalar ise literatürde oldukça sınırlıdır.^{8,14,21} Bu çalışmada da genel anestezi altında dental tedavileri yapılacak çocukların ebeveynlerinin kaygı ve bilgi düzeyleri değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda ebeveynlerin cinsiyet, eğitim, yaş, çocuk sayısı ve genel anestezi deneyimi gibi demografik verilerinin kaygı düzeyleri üzerine etkileri değerlendirilmiştir. Literatürde eğitim durumunun anksiyete düzeyini etkilemediğini bildiren çalışmalar bulunduğu gibi, eğitim seviyesi düşüktükçe anksiyetenin arttığını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır.²²⁻²⁵ Çalışmamızda ise ebeveynlerin eğitim düzeyi ile anksiyete skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmese de, ilköğretim mezunlarının anksiyetelerinin ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar eğitim düzeyi arttıkça anksiyete seviyelerinin azaldığını düşündürmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuklarına yapılacak işlemleri tam anlayamaması ya da uygulanacak tedaviler ile ilgili verilen bilgileri kavramada zorluk yaşamaları anksiyete düzeylerinin artmasına sebep olmuş olabilir. Eğitim düzeyi yüksek olanlarda ise anksiyete düzeylerinin azalması, konu ile ilgili yeterince bilgiye sahip olmaları ile ilgili olabilir.

Gürol ve Binici tarafından yapılan çalışmada daha önce farklı nedenlerle hastaneye yatmış olan çocukların annelerinin daha az, hastaneye yatma deneyimi yaşamamış annelerin ise daha fazla anksiyetesinin olduğu bulunmuştur.²⁵ Litman ve ark. tarafından yapılan çalışmada da çocukları daha önce ameliyat olmuş annelerin anksiyete skorları daha düşük çıkmıştır.²⁶ Bu çalışmaların aksine, çalışmamızda ebeveynlerin anksiyete skorları ile genel anestezi deneyimi arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Ancak daha önce anestezi deneyimi olmayan ebeveynlerin anestezi deneyimi olan ebeveynlere göre istatistiksel olarak anlamlı olmasa da daha endişeli oldukları saptanmıştır. Bunun, önceden herhangi bir nedenle genel

anestezi deneyimi yaşamış ebeveynlerin, hastane ortamını ve nasıl bir durumla karşılaşabileceklerini bilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Daha önce yapılan çalışmalar cinsiyet ile anksiyete arasındaki ilişki ile ilgili farklı sonuçlar bildirmiştir. Bazı çalışmalarda anksiyete düzeylerinde cinsiyet açısından farklılık gözlenmezken, bazı çalışmalarda kadınlarda preoperatif dönemde anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir.^{24,27} Çalışmamızda Moerman ve ark. tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile uyumlu olarak, kadınlardaki modifiye VAS skorlarının anlamlı olarak daha düşük olduğu ve dolayısıyla anksiyete düzeylerinin erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu gözlenmiştir.²⁷ Shevde ve Panagopoulos kadınların erkeklere göre daha endişeli olmasını, kadınların anksiyete, korku, endişe gibi duygularını daha rahat ifade edebiliyor olmalarına bağlamıştır.²⁸ Badner ve ark. ise bu durumu kadınlarda ailelerinden ayrılmaya bağlı anksiyetenin daha yüksek olması ile açıklamıştır.²⁹

Başbakkal ve ark. ile Günay ve ark. tarafından yapılan çalışmaların bulguları ile uyumlu olarak, çalışmamızda çocuk sayısının ebeveynlerin anksiyete düzeylerini etkilemediği bulunmuştur.^{30,31} Bizim çalışmamızın bulgularının aksine, Gürol ve Binici tarafından yapılan çalışmada annelerin sahip oldukları çocuk sayısı ile durumluk anksiyete ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.²⁵ Aynı çalışmada daha fazla çocuğa sahip annelerin daha yüksek anksiyete puanına sahip olduğu bildirilmiş ve ailelerin evde bakmakla yükümlü oldukları başka bir çocuğun olmasının ebeveynler için stres kaynağı olabileceği vurgulanmıştır.²⁵

Çalışmamızda ebeveyn yaşının anksiyeteyi etkilediği ve yaşın artmasıyla modifiye VAS skorlarının arttığı ve anksiyetenin azaldığı belirlenmiştir. Literatürde ameliyat öncesi anksiyetenin gençlerde yaşlılara kıyasla yüksek olduğu bildirilmiştir ve bu durum yaşlılarda baskın olan kadercilik eğiliminin ve kültürel faktörlerin, yaşam streslerine daha kolay dayanmalarına neden olması ile açıklanmıştır.¹² Çalışma bulgularımızın aksine, Oğuzalp ve ark. tarafından yapılan çalışmada ebeveyn yaşı ve ebeveynlerin durumluk ve sürekli anksiyete puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.²³ Sonuçlar arasındaki bu farklılıklar, araştırma gruplarının özelliklerine, çalışmalardaki metodolojik farklılıklara ve anksiyeteyi etkileyebilecek faktörler açısından toplumlar arasındaki farklılıklara bağlı olabilir.

Miller ve ark. tarafından yapılan çalışmada hastanede yatan ve genel anestezi altında cerrahi işlem yapılacak olan 85 çocuğun ebeveynine SALT uygulanarak lokal ve genel anestezi ile ilgili ebeveyn bilgisi değerlendirilmiştir.¹⁵ SALT özellikle anestezi hakkında bilgiyi ölçmektedir. Bu çalışmada ebeveynlerin sadece genel anestezi ile ilgili bilgisi araştırıldığı için SALT modifiye edilerek kullanılmıştır. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin yaklaşık %20'sinin genel anesteziden ne kadar önce yeme-içmenin kesileceğini bilmediğini, %43,4'ünün genel anestezinin nasıl başlatıldığını bilmediğini ve %44,3'ünün ise genel anestezi öncesi damar yolunun neden açıldığını bilmediğini göstermiştir. Ayrıca ebeveynlerin yaklaşık %65'i anestezi uzmanının doktor olmadığını düşünmektedir. Bu sonuçlar ebeveynlerin pediatrik dental tedavilerde sıkça uygulanan genel anestezi uygulamaları ile ilgili yeterince bilgilerinin olmadığını ve sağlık çalışanlarının ameliyat öncesi ebeveynlerin korku ve endişelerini gidermek için daha fazla bilgilendirme yapmaları gerektiğini göstermektedir.

Çalışmamızın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Daha önce yapılan bazı çalışmalarda anksiyeteyi değerlendirmek için kan basıncı, nabız gibi fizyolojik parametreler ve epinefrin, norepinefrin, kortizol gibi nöroendokrinolojik parametreler kullanılmıştır.³² Bu çalışmada ise ebeveyn anksiyetesini değerlendirmek için sadece VAS skalası kullanılmıştır. Veriler sadece tek bir hastanedeki ebeveynlerden toplanmıştır. Bu çalışmada ebeveynlerin genel anestezi ile ilgili korku ve endişelerin nedeni ve neler olduğu değerlendirilmemiştir.

Sonuç

Çalışmamızın sonuçları ebeveynlerin pediatrik dental tedavilerde sıkça uygulanan genel anestezi uygulamaları ile ilgili değişen düzeylerde preoperatif anksiyeteye sahip olduklarını ve anksiyetenin ebeveyn cinsiyeti ve yaşı gibi demografik özelliklerden etkilendiğini göstermiştir. Ayrıca bu çalışma ebeveynlerin pediatrik dental tedavilerde sıkça uygulanan genel anestezi uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yeterli olmadığını ve sağlık çalışanlarının ameliyat öncesi ebeveynlerin korku ve endişelerini gidermek için daha fazla bilgilendirme yapmalarının gerektiğini göstermektedir.

Bilgi

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay

Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (2018/47) etik onay alınmıştır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Ayşe Özcan Küçük: Araştırmanın fikri, tasarımı, organizasyonu, veri toplama, bulguların analiz ve yorumu, kaynak tarama, makale yazımı, eleştirel okuma.

Ebru Delikan: Araştırmanın fikri, tasarımı, veri toplama, bulgularının analiz ve yorumu, kaynak tarama, eleştirel okuma.

Hüsniye Gümüş: Araştırmanın fikri, tasarımı, veri toplama, bulgularının analiz ve yorumu, kaynak tarama, eleştirel okuma.

Kaynaklar

1. Şahin D. Genel Anestezi Altında Diş Çekimi Yapılan Mental Retarde Hastalarda Deneyimlerimiz. *Ata Diş Hek Fak Derg* 2011;2011(1):10-4.
2. Şimşek T, Yılmaz M. Çocuk Hastalardaki Dental Girişimlerde Genel Anestezi ile Sedasyon Tekniğinin Retrospektif Karşılaştırılması. *Kocaeli Tıp Dergisi* 2017;6(1):59-62.
3. Bakkal M. Çocuklarda genel anestezi altında yapılan dental tedavilerin değerlendirilmesi. *Bezmialem Science* 2018;6(4):248-52.
4. Rashewsky S, et al. Time and cost analysis: pediatric dental rehabilitation with general anesthesia in the office and the hospital settings. *Anesth Prog* 2012;59(4):147-53.
5. Nkansah PJ, Haas DA, Saso MA. Mortality incidence in out-patient anaesthesia for dentistry in Ontario. *Oral Surg Oral med Oral Pathol Oral Radiol Endod* 1997;83(6):646-51.
6. Atan S, et al. Morbidity following dental treatment of children under in-tubation general anaesthesia in a day-stay unit. *Int J Paediatr Dent* 2004;14(1):9-16.
7. Bharti N, Batra Yk, Kaur H. Paediatric perioperative car-diac arrest and its mortality: database of a 60-month period from a tertiary care paediatric centre. *Eur J Anaesthesiol* 2009;26(6):490-5.
8. Balmer R, et al. Anxiety related to dental general anaesthesia: changes in anxiety in children and their parents. *Eur J Paediatr Dent* 2004;5(1):9-14.
9. Koh JH, Daniel P, Bong CL. Parental perception on the effects of early exposure to anaesthesia on neurodevelopment. *Anaesthesia* 2019;74(1):51-6.
10. Landier M, et al. The position of a written document in preoperative information for pediatric surgery: A randomized controlled trial on parental anxiety, knowledge, and satisfaction. *J Pediatr Surg* 2018;53(3):375-80.
11. Gençay I, Aydın G. Operasyon planlanan hastalarda anestezi ile ilgili farkındalığın değerlendirilmesi. *Kırıkkale Univ Tıp Fak Derg* 2020;22(2):225-32.
12. Demir A, et al. Anestezi uygulamaları ile ilgili olarak preanestezik değerlendirme sırasında hastalarda yapılan anket çalışması. *Türk Anest Rean Der* 2009;37(4):225-33.
13. Süren M, et al. Ameliyat Olan Hastaların Anestezi Memnuniyetinin ve Anestezi Bilgilerinin Değerlendirilmesi. *Gaziosmanpaşa Tıp Dergisi* 2013;5(2):84-90.
14. Khodadadi E, Nazeran F, Gholinia-Ahangar H. Awareness and attitude of parents toward pediatric dental treatment under general anesthesia. *J Oral Health Oral Epidemiol* 2016;5(1):17-23.

15. Miller KM, et al. Validation of measures of parents' preoperative anxiety and anesthesia knowledge. *Anesth Analg* 1999;88(2):251-7.
16. Yılmaz E, Birer Z, Baydur H. Katarakt Ameliyatı Esnasında Uygulanan Terapötik Dokunmanın Kaygı ve Hasta Memnuniyetine Etkisi. *J Clin Exp Invest* 2016;7(1):52-62.
17. Cline ME, et al. Standardization of the visual analogue scale. *Nurs Res* 1992;1:378-80.
18. Fındık Ü, Topçu S. Cerrahi Girişime Alınış Şeklinin Ameliyat Öncesi Anksiyete Düzeyine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2015;19(2):22-33.
19. Özvrmaz S, Büyükçoban S. Kırsal Bir Bölgede Halkın Anesteziyoloji Uygulamaları Hakkındaki Bilgi ve Korkuları ile İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi. *CBU-SBED* 2018;5(3):99-106.
20. Berth H, Petrowski K, Balck F. The Amsterdam Preoperative Anxiety and Information Scale (APAIS)- the first trial of a German version. *GMS Psycho-Social Medicine* 2007;4:1-8.
21. Hulin J, et al. Development of a decision aid for children faced with the decision to undergo dental treatment with sedation or general anaesthesia. *Int J Paediatr Dent* 2017;27(5):344-55.
22. Franck LS, Spencer C. Informing parents about anaesthesia for children's surgery: a critical literature review. *Patient Educ Couns* 2005;59:117-25.
23. Oğuzalp H, Pamuk AG, Öcal T. Günübirlilik cerrahide ebeveyn anksiyetesinin ve beklentilerinin değerlendirilmesi. *Türk Anest Rean Der* 2010;38:208-16.
24. Akdağ M, et al. A multi-centric prospective study: Anxiety and associated factors among par- ents of children undergoing mild surgery in ENT. *J Clin Exp Invest* 2014;5:206-10.
25. Gürol A, Binici Y. Günübirlilik cerrahi geçirecek çocukların annelerinin anksiyete düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Behçet Uz Çocuk Hast Derg* 2017;7(1):29-38.
26. Litman RS, Berger AA, Chhibber A. An evaluation of preoperative anxiety in a population of parents of infants and children undergoing ambulatory surgery. *Paediatr Anaesth* 1996;6(6):443-7.
27. Moerman N, et al. The Amsterdam Preoperative Anxiety and Information Scale (APAIS). *Anesth Analg* 1996;82(3):445-51.
28. Shevde K, Panagopoulos G. A Survey of 800 patients' knowledge, attitudes, and concerns regarding anesthesia. *Anesth Analg* 1991;73(2):190-8.
29. Badner NH, et al. Preoperative anxiety: Detection and contributing factors. *Can J Anaesth* 1990;37(4 Pt 1):444-7.
30. Başbakkal Z, et al. 3-6 yaş grubu çocukların hastaneye yatışa karşı davranışsal tepkileri konusunda verilen eğitimin annelerin anksiyete düzeyi üzerine etkisinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010;12(4):59-65.
31. Günay O, et al. Hastanede yatan çocukların annelerinde durumluk ve sürekli anksiyete düzeyi ve ilişkili faktörler. *Turk J Public Health* 2017;15(3):176-86.
32. Güzel A, et al. Magnetic resonance imaging in children under anesthesia: the relationship between the degree of information provided to parents and parents' anxiety scores. *Biomed Res Int* 2014;2014:425107.